

MAREA HOMERICĂ

DE

P. CREȚIA

Prea mulți și prea mult citim poemele homerice cu gânduri străine de natura lor. Nimeni nu poate tăgădui folosul grelei dispute filologice (și pînă azi inconcludentă) pe care au stîrnit-o structura și textura acestor vechi poeme, nici prețul lor ca antic document al limbii și istoriei grecești. Dar despre poezia Iliadei și a Odiseei, a cărei putere, unitate esențială și perenitate o simte oricine, vorbim mai rar, prea rar. În lucrarea de față se află adunat la un loc, într-o expunere sintetică, tot ce epopeea spune despre mare. Metoda pe care o implică este nelegitimă, căci este arbitrar să secționezi, să abstragi și să grupezi mii de fragmente scoțîndu-le din ambianța poetică în care își au rostul și tăria. Dar astfel de exerciții, puțin alexandrine și puțin școlărești, dacă sînt făcute cu scrupul de exactitate, pot îmbogăți și rafina puterea noastră de percepție poetică a unui text, micșorînd zonele întunecate și surde ale lecturii curente. Este, în fond, comentariul sintetic în serviciul celui analitic.

Pe scutul lui Ahile, artistul a reprezentat, în rama fluviului Ocean, cerul cu stelele sale, pămîntul cu viața sa și marea, numită, dar nezugrăvită. Se cuvine deci să luăm din epopee priveliștile mării și să le facem, cu grijă, să încapă pe scut.

★

Poemele dau mării multe nume. Unele aparțin, cu acest sens, fondului comun al limbii : ἄλς, θάλασσα, πόντος, πέλαγος, altele sînt întrebuițări sau creații poetice ocazionale : λαῖτμα¹, ὕδωρ², λίμνη³, ὕγρη⁴, νότιον⁵, ἄλμη⁶ (cf.

¹ T 267, δ 504, ε 174, 409, η 35, 276, θ 561, ι 260, 323.

² γ 300, η 277, ο 482.

³ N 21, 32, Ω 79, [ε 377].

⁴ δ 709, ε 45.

⁵ δ 785

⁶ ε 53.

ἄλς), ἄλμυρὸν ὕδωρ¹, ὕγρα κέλευθα², ἰχθυόεντα κέλευθα³, ἥεροειδέα κέλευθα⁴ (cf. πόντος, în vechiul său sens probabil de «cale»). Cele din prima categorie sînt cu mult cele mai întrebuițate, în special primele trei, dintre care πόντος are un înțeles mai restrîns : «larg, întindere a mării»⁵, sau uneori «adînc, abis», cum se vede în Φ 59 (πόντος ἄλός) și din faptul că δῦναι «a se scufunda» se folosește mai ales cu πόντος. Apropiat de πόντος este πέλαγος⁶ «adînc, abis»⁷. Ἄλς și θάλασσα sînt termenii cei mai generici și pot exprima ideea de mare în toate determinările ei. Întrebuițarea unuia sau a celuilalt pare adesea cerută de metru, iar ce culoare proprie aveau pentru ascultătorii lor de demult e greu de știut și imposibil de simțit. Etimologiile, cînd se întîmplă să le cunoaștem și să fim siguri de ele, nu sînt întotdeauna de folos pentru înțelegerea poeziei : e știut că vorbele își pierd în timp prospețimea și uneori chiar amintirea imaginii din care s-au născut. Dintre denumirile din a doua categorie, cele mai multe sînt limpezi prin ele însele sau se vor limpezi prin discutarea altor fapte. Un înțeles mai greu de hotorit are λαῖτμα, cuvînt izolat în limbă, pentru care scoliastii și lexicografii vechi și noi ezită între «adînc» și «mare agitată». Ultimul sens pare mai probabil, pentru că în majoritatea locurilor se vorbește de suprafața mării : în 6 dintre cele 9 locuri se vorbește de străbaterea ei, de tăierea unui drum printre valuri⁸.

Mai interesante decît denumirile sînt epitetetele homerice ale mării și anume acelea pe care retorica le-a numit ornante. Într-adevăr, ele nu fac corp strîns cu contextul și trebuie primite pentru ele însele. Sînt expresia unei imagini sudate definitiv cu cuvîntul de bază, înflorindu-l în orice împrejurare și funcționînd împreună cu el ca o unitate fixă, mai prețioasă decît cuvintele simple, ca o monedă de aur, folosită, pentru orice schimb, în locul monedei de aramă. În poezia homerică, expresiile poetice tind să se fixeze și să se repete în împrejurări similare, de aici, recurența nestăvilită și stereotipă a epitetelor ornante și a versurilor formulate, monotonia homerică, al cărei prim izvor este de bună seamă în exigențele memoriei recitatorului și în forța tradiției rapsodice, dar care mulțumea pe ascultători nu numai pentru că le ușura atenția, ci și pentru că plăcerea lor se reinnoia mereu. Ceea ce are o durată statornică sau o statornică revenire putea fi exprimat în cuvinte statornice, ca un echivalent al grandioasei monotonii a universului însuși. Emoția pe care o trezește priveliștea lumii sau a dramei umane nu trebuie să fie un lucru ușor, repede luat de vînt, pare să spună poetica implicită a epiceii, ci o reacție masivă și gravă, iar cuvintele în care o rostim vor deștepta-o în noi neîncetat aceeași. Drumul epopeei pare plin de statui, dar încremenirea lor arhaică are un solemn și tenace avînt.

¹ ε 100, ι 227, 470.

² Λ 312, γ 71, δ 842, ι 252, ο 474.

³ γ 177.

⁴ υ 64.

⁵ Β 209—210, Δ 424—425, Ξ 359 etc.

⁶ Ξ 16, γ 91, 174, 179, 321, ε 330, 335.

⁷ ε 335 ἄλός ἐν πέλαγοςσσι, cf. Α 358, Σ 36 etc. ἐν βένθεσσιν ἄλός.

⁸ ε 409 διατμήξας, η 276 διέτμαγον, ε 174 περάαν, η 35, θ 561 εκπερόωσιν, ι 323 εκπεράα.

Deși cu margini știute, la Ocean, mării i se spune adesea nu numai « largă, întinsă », εὐρύς¹ sau « cu drumuri largi », εὐρύπορος², ci chiar, hiperbolic, « fără margini, infinită », ἀπειριτος³, ἀπείρων⁴, adică « nespus de întinsă »⁵, uriașă, nemăsurată în desfășurarea priveliștii sale pustii și a ritmului său monoton⁶. Pentru adîncimea mării poemele epice au βαθεῖα⁷, și, cu mai mult accent, πολυβειθής⁸. În același sens se vorbește de « sinul larg al mării »⁹, cu gîndul nu la sinuozițările țărmlui, ci la valea sa adîncă și încăpătoare. Fierberea puternică și fără răgaz a mării se exprimă în κυμαίνων¹⁰ « plină de valuri », πορφυρέη¹¹ « clocotitoare » și πολύκλυστος¹² « cu valuri mari, furtunoase », iar răsunetul ei în termeni greu traductibili : ἤχησσα¹³, ἀγαστρονος¹⁴, πολύφλοισβος¹⁵, care exprimă complet și difuz, tot ce marea spune auzului nostru : rumoarea ci surdă și grea, vuietul, tunetul, mugetul, geamătul apelor sale. Bogat între toate este însă repertoriul de epitete vizuale ale mării. Marea este μαρμαρέη¹⁶ « sclipitoare », cînd e văzută în înmiita fulgerare a luminii pe valuri, sau πολιή¹⁷ « cărunță », albită de spume pe toată nemăsurata ci întindere. Pentru albastrul mării, epepeca are cuvinte sumbre : ἰοειδής¹⁸ « de culoarea violetelor », εἰνύψ¹⁹ « albastră-vinată ca vinul », chiar μέλας²⁰ « neagră ». Ἡεροειδής²¹, prin care marea se vede cețoasă și obscură, un spațiu vag și plin de tenebre, este surprinzător. Poate la origine epitetul n-a fost ornant, ci desemna marea numai cînd era întunecată de nori, de neguri, de noapte, de propria fumegare a apelor izbite de țărmluri și abia după aceea a fost folosit ca o calificare a mării în general. Sau poate se exprimă astfel imaginea zărilor vapoase ale mării, dincolo de care drumul e incert și gîndul construiește o zonă nebuloasă. Într-un singur loc marea e numită γλαυκή²², dar fără îndoială nu e vorba nici de strălucirea mării, nici de culoarea ei. Aceste sensuri sînt

¹ Z 291, I 72, α 197, β 295, δ 498, 552, μ 293, 401, ω 118, cf. εὐρέα νῶτα θηλάσσης B 159, Θ 511, Υ 228, γ 142, δ 313, 362, 559, ε 16, 142, ρ 146.

² O 381, δ 432, μ 2.

³ κ 195.

⁴ δ 510.

⁵ ε 100 ἄσπετον.

⁶ δ 510 κατὰ πόντον ἀπείρονα κυμαίνοντα.

⁷ A 532, N 44, cf. δ 780, θ 51 ἄλως βένθοσδε, A 359, Σ 36, 49 ἐν βένθεσσιν ἄλως, δ 385, α 52 βένθεα θηλάσσης.

⁸ δ 406.

⁹ Φ 125 ἄλως εὐρέα κόλπον, Σ 140, δ 435 θηλάσσης εὐρέα κόλπον.

¹⁰ Ξ 229, δ 425, 510, 570, ε 352, λ 253.

¹¹ Π 39, cf. πορφυρέον κύμα β 428, 243.

¹² δ 354, ζ 204, τ 277, λ 243.

¹³ A 157.

¹⁴ μ 97.

¹⁵ A 34, B 409, Z 347, I 182, N 798, Ψ 59, ι 182, ν 85, 220.

¹⁶ Ξ 273.

¹⁷ (ἄλως) A 350, 359, M 284, N 352, 682, Ξ 31, O 190, 619, T 267, Υ 229, Φ 59, Ψ 374, β 261, δ 405, 580, ε 410, ι 104, 132, 180, 472, μ 147, 180, χ 387, ψ 236; (θηλάσσης) Δ 248, ζ 272, λ 75, χ 385.

¹⁸ A 298, ε 56, λ 107.

¹⁹ A 350, B 613, E 771, H 88, Ψ 143, 316, α 183, β 421, γ 286, δ 474, ε 349, ζ 170, ε 221, 132, η 250, μ 388, τ 172, 274.

²⁰ Ω 80.

²¹ Ψ 744, β 263, γ 105, 294, δ 482, ε 164, 281, θ 568, μ 285, ν 150.

²² Π 34.

posthomerice și deduse pe cale literară din γλαυκῶπις și din interpretarea numelui pasaj homeric, unde Patroclu îi spune lui Ahile că are o inimă neîncredătoare și aspră, ca și când n-ar fi copilul lui Peleu și al Thetidei, ci al stincilor abrupte și al mării glauce. Înțelesul adevărat al cuvântului rămîne o taină, ca și acela al lui ἀτρυγέτος¹, alt epitet homeric al mării. Înseamnă oare «fără odihnă», înseamnă «lîmpede, pură», (cf. τρῦξ «must, drojdie de vin»), sau «strălucitoare», sau «nemărginită, infinită», sau «dușmănoasă și neprimitoare»? Poate mai de crezut este că înseamnă, cum credeau cci vechi, «stearpă» (cf. τρυγάω «a strînge recolta», deși raportul morfologic nu e perfect clar), adică lipsită de vegetație, pustie în care nu crește nimic, nici holde, nici arbori, opusă deci pămîntului rodnic și hrănitor (πελώφερρος, πο(υ)λυβότεια, ἐριβόλαξ). Cînd este vorba însă de faună, mării i se spune ἰχθυόεις² «bogată în pești» și μεγαλήτης³ «cu fiare uriașe»⁴.

Aceasta este imaginea mării homerice în planul epitetelor. Dar nu trebuie uitat, pe de o parte, că aceste lucruri sînt exprimate fiecare pentru sine, poetul dăruindu-i-se fiecăruia ca unei intuiții globale și, pe de alta, că ceea ce aici a fost rostit în proză și cu un singur glas cîntă în epopee ca într-un cor, în ritmuri grave și solemne.

Marea apare însă în poeme și în multe alte forme. În zeci de scurte imagini trăiește lupta mării și a vîntului, în larg⁵. Cînd apele sînt calme, legănarea valurilor e tăcută și mișcarea lor nehotărîtă, în așteptarea și presimțirea vîntului. Uneori acesta, abia stîrnit, doar înfioară marea, brăzdînd-o în calea lui cu dire întunecate, alteori însă năvălesc vînturi sălbatice, vuind sau șuierînd, mîinînd cu suflarea lor puternică norii, rostogolindu-i, izbindu-i, acoperind cerul cu ei, întunecînd cu umbra lor pămîntul și marea. Iar marea, lovită de vînturi, începe să fiarbă, să geamă minioasă și neagră, sub cerul fără soare, valuri se umflă și cresc nemăsurat și se perindă sub vînt cu creasta albită de spumă, iar spuma se împrăștie bătută de vînt. Cînd văzduhul se potolește, marea se așază greu și valuri mari se mai înalță încă, pînă cînd se face liniște și lumină. Un cuvînt despre zori: e sfîrșitul nopții⁶ și pe țărîm flacăra rugului lui Patroclu lîncezește și se stinge, iar peste mare se întinde lumina roșie a aurorei.

¹ (ἄλς) A 316, 327, Ω 752, α 72, ε 52, ζ 226, θ 49, κ 179; (πόντος) O 27, β 370, ε 84, 140, 158, η 79, ν 419, ρ 289; (Θέλασσα) Ξ 204.

² I 4, Π 746, T 378, δ 381, 390, 424, 470, 516, ε 420, ι 83, κ 458, 540, ψ 317.

³ γ 158, cf. Υ 147, ε 421—422, μ 96—97.

⁴ Dar nu numai uriașe, căci epopeea pomenește și altele, generic (N 27—28) sau pe nume: delfinii și cîinii de mare (Φ 12-14, μ 95-97), caracatițele, ale căror ventuze rămîn pline de pietrișul stîncilor de pe care sînt smulse (ε 432—433) și focle (δ 404—453, cf. o 480) care ies înaintea amiezii pe nisipul țărîmului, să doarmă și aduc cu ele mirosul pătrunzător al adîncului marin. Iar pe întinsul gol al apelor se rotesc, cu aripi mari, păsările mării: αἰθυλή (ε 352), κήξ (o 479), λάρος (ε 51-53), Ἴρηξ κίρκος (ν 86-87, ε 66), κωρώνη (μ 418-419, ε 66) σαῶψ (ε 66), care se reped în valuri, după pești, înmuindu-și aripa în apa sărată, iar seara se întorc în cuiburile din chiparoșii parfumați ai insulelor fabuloase (ε 67).

⁵ B 144—146, H 63—64, A 297—298, 305—308, 795—799, Ξ 16—19, 254, Ψ 212—215, 229—230, γ 289—290, ε 291—296, 303—305, 391—393, μ 168—169.

⁶ Ψ 226—228, cf. Ω 12—13.

Iată și țărmurile : $\Theta\iota\varsigma$ ¹, $\eta\acute{\iota}\omega\nu$ ²; țărnul nisipos, lin așternut către valuri : $\alpha\iota\gamma\iota\alpha\lambda\acute{o}\varsigma$ ³; țărnul surpat și stîncos : $\acute{\alpha}\kappa\tau\eta$ ⁴. Există un nume și pentru apele mării în zona țărmului : $\rho\eta\gamma\mu\acute{\iota}\nu$ ⁵, care evocă spargerea valurilor izbite de uscat. Întîlnirea apei cu pămîntul e descrisă adesea⁶. În largul plin de ecouri vîntul stîrnește valurile, iar acestea, înălțîndu-și creasta, vin unul după altul către mal, se înalță în jurul colților lui stîncoși improșcînd spumă, și se sparg pe țărnul întins, spălîndu-i pietrele sau așternîndu-le cu alge și uneori cu pești, totul într-un vacarm imens de bubuituri surde, înfundate, pentru care nomenclatura epică pare inepeuizabilă⁷. Sînt pomenite și țărhuri sinistre, de care valul izbește ritmic cadavre și scînduri de corăbii sfărîmate, sau în nisipul cărora zac adînc îngropate oase omenești. Dar sînt și țărhuri fericite și rodnice pe care cresc arbori sau viță. Și sînt și locuri bine apărute de limbi lungi de pămînt, care opresc și vîntul și valul. Însă de neuitat rămîne imaginea acelei zile de iarnă în care, netulburați de nici o adiere, cad fără odihnă fulgi deși de zăpadă, așternîndu-se peste toate : peste munți, peste cîmpii și ogoare, peste promontorii și porturi, peste mare. Stratul cotropitor de zăpadă se oprește însă biruit pe linia bătută de valuri a țărmului⁸.

Tot acolo, la țărni, își termină drumul năvalnic și riurile. Coboară de departe, din munți, și vin adesea cu ape repezi, umflate de ploi, purtînd în virteje și murmur de spume, cu un vaiet prelung, către clocotul mării, stejari, brazi, nămol, iar la vărsare le primește, ca într-o luptă, izbirea sonoră a apelor sărate⁹.

Și tot la hotarul dintre pămînturi și mare se petrec în lumea epică multe fapte și întîmplări omenești. Simpla mențiune a mării ca fundal dă unei deplasări elevația poeziei : Chryses, îndurerat de refuz și ofensă, pleacă tăcut pe țărnul mării plină de vuiet¹⁰ iar despre Odiseu și Aias, trimiși să-l îmbuneze pe Ahile, aflăm mai mult decît simplul fapt că s-au dus la el : epeopea are trei versuri pentru drumul lor, cu sufletul îndoit, $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}$ $\theta\acute{\iota}\nu\alpha$ $\pi\omicron\lambda\upsilon\phi\lambda\omicron\iota\sigma\beta\omicron\iota\omicron$ $\theta\alpha\lambda\acute{\alpha}\sigma\sigma\eta\varsigma$ ¹¹.

¹ A 34, Δ 248, I 182, Λ 239, 316, 327, 350, 622, N 682, Ξ 31, T 40, Ψ 59, 693, Ω 12, β 260, γ 5, δ 432, 779; ζ 94, 236, η 290, 49, ι 46, 561, κ 154, 179, 402, 407, 569, λ 75, μ 45, 367, ν 65, 220, ξ 347, ο 205, π 358.

² P 264, Ψ 61, ε 156 etc.

³ B 210, Δ 422, Ξ 34, γ 385.

⁴ B 395, Y 50, ε 425, κ 509, ν 98, κ 89, μ 11, ω 82; fără sens special: Ω 97, Σ 68, Ψ 125, ε 82, 151, κ 140, ν 234, ω 378.

⁵ A 437, B 773, Θ 51, Π 67, Y 229, δ 430, 449, 575, ι 150, 169, 547, 559, κ 186, μ 6, 214, ο 499.

⁶ B 209—210, 394—395, Δ 422—426, I 4—7, Ξ 394—395, O 618—621, Y 50, Ψ 692—693, γ 293—296, ε 401—405, ζ 94—95, η 278—279, ι 132—133, 140—141, κ 83—90, 93—94, μ 11, 67—68, ν 96—100, 234—235, ξ 135—136.

⁷ βρέμει, σμαραγεῖ, λάχει, βοάει, βρύχει, (προσ)ερεύεται; ἡχῆ, δούπος etc.; Y 50 ἀκτάων ἐριδουπάων, Δ 422 αἰγιαλῶ πολυχηεῖ.

⁸ M 278—286.

⁹ E 598—599, Λ 492—495, M 19—22, II 387—392, P 263—265, Φ 124—125, 190, 219, ε 460—461, κ 351, λ 242. În cîteva dintre aceste pasaje, riurile poartă epitetul ornant ἀλιμυρήντες «care curg spre mare».

¹⁰ A 34.

¹¹ I 182—184.

Eroii se spală în mare, pe mâini, pe trupul asudat de lupte, purificându-se și răcorindu-se în apa ei¹ și, într-un loc², Menelau și Eurymedon stau pe țârm, în adierea brizei, să-și usuce veșmintele ude de sudoarea goanei. Iar fetele feaciene, după ce-și spală rufele în riu, le pun să-și usuce lângă mare, pe pietrele curate³. Și multe mese are Odiseea, în amurg, pe insule, lângă spargerea valurilor și tot acolo, multe nopți au dormit eroii rătăcitori⁴. Iar Telemah, sosind la Pylos, găsește pe Nestor înconjurat de toți ai săi, pe plajă, gata să înceapă un ospăț, la care tânărul este și el poftit să se așeze, în nisip, pe o blană de oaie⁵. Luptătorii ahei se întrec lângă valuri cu discul, cu sulița și cu arcul⁶; la marile jocuri în cinstea lui Patroclu, niște cai se întorc în galop spre marea înspumată⁷. În câteva pasaje eroii înalță pe țârmuri, spre cer, fumul sacrificiilor⁸.

Ahile, umilit și minios, plînge pe țârmul mării cărunte, privind către larg⁹, și tot acolo, după moartea lui Patroclu, geme cumplit și se întinde lângă apă, într-un loc curat, unde se bat cu zgomot valurile și apoi, obosit de durere, e cuprins de somn și visează umbra tristă a mortului¹⁰. În alt moment, privind către marea întunecată, după ce și-a tăiat pletele, rostește vorbe amare, cu gândul la locuri unde nu se va mai întoarce¹¹. Iar în noaptea de după jocurile funebre, în tabăra adormită, mîhnitul erou nu află liniște și somn, ci plînge și se frămîntă și, chinuit de amintiri, se duce să rătăcească la marginea mării, pînă cînd peste ape și țârmuri răsare lumina¹². Mai tîrziu, mormîntul cu cenușa celor doi tineri a fost înălțat pe un promontoriu stîncos, departe între valuri, ca să fie văzut veac de veac, din larg, de pe corăbiile trecătoare¹³.

Și Odiseu a suferit pe țârmuri, așezat pe stîncile înalte, pe cînd tînjea de urît în Ogigia, la Calipso, visînd la patria sa. Zi după zi, străin de tot ce îl înconjura, a plîns și a gemut, gîndindu-se că îi trece viața și privind la întinderea stearpă a mării¹⁴. Dar tot el, într-o altă insulă, mai fericită, după ce s-a spălat de sarea și de algele mării, s-a uns cu ulei și a îmbrăcat o haină curată, se înalță la marginea apelor, puternic, cu pletele ca floarea de iacint, privit de Nausicaa¹⁵.

Epopoea nu este însă numai o cîntare a eroilor care au nume și legendă. În comparațiile ei zeci de ferestre se deschid către o altă lume, cea a oame- nilor fără rude cerești, fără patimi ilustre și fără renume : pescarul cu undița (ață de in și cîrlig de bronz), așezat pe o stîncă, așteaptă pește : acesta mușcă

¹ A 314, K 574, β 261, κ 182.

² A 621—622.

³ ζ 93—95.

⁴ β 407, δ 428—430, 473—475, θ 50, ι 150—151, 169, 558—559, κ 178—186, λ 1, μ 6—7, 391, ν 70, ξ 347, ο 499—500.

⁵ γ 31—41.

⁶ B 773.

⁷ Ψ 373—374.

⁸ A 315—317, 437—438, γ 5, ι 551—553, cf. T 266—268.

⁹ A 348—350.

¹⁰ Ψ 59—67.

¹¹ Ψ 141—151.

¹² Ω 3—13.

¹³ ω 74—83.

¹⁴ ε 81—84, 151—158, cf. ν 219—221.

¹⁵ ζ 227—237.

nada, se zbate prins și este iute azvîrlit pe mal¹; năvodarii își varsă prada pe nisip, iar peștii tinjesc după unde și 'mor în sclipirile soarelui²; păstorul cercetează, de pe o înălțime, cerul și marea, vede venind spre pămînt, purtat de vînt, un nor furtunos, negru ca smoala, și își adăpostește turma într-o peșteră³; copilul se joacă în nisip, lîngă mare, clădește, apoi dă cu mîna sau cu piciorul în jucăria lui naivă, nimicind-o⁴.

Marea nu ispitește pe nimeni: sînt de străbătut depărtări pustii, unde nu întilnești cetățile oamenilor⁵, ci numai apă și cer⁶. Sînt fără îndoială și călătorii fericite: vîntul prielnic vine șuierînd și umflă pînzele albe, prora se înalță, despicînd clocotul sonor al valurilor și corabia, lăsînd în urmă o brazdă înspumată, aleargă pe ape, uneori mai iute decît cea mai iute pasăre a mării⁷. Dar sînt și vînturi vrăjmașe, care te îndepărtează de țel⁸ sau te tirăsc spre neștiut⁹, poate spre mări străine, îndepărtate și inense¹⁰, sau către marginile lumii¹¹. Sînt vînturile primejdioase ale nopții¹², sînt furtunile, cînd norii întunecă marea, vîntul năvălește urlînd și geme în pînze, se umflă valuri uriașe, cît munții, izbind în pereții corăbiei, acoperind-o cu spume. Vijelia poate sfîșia pînzele sau rupe odgoanele catargului, răsturnîndu-l peste oameni și zdrobindu-i¹³. Uneori trăsnetul izbește corabia și, în duhoare de sulf, o împărștie zdrobită în mare¹⁴. Iar alteori corabia e tîrită de vînturi spre stînci și sfărîmată¹⁵ și este un noroc dacă, în nopți noroase, fără lună, cînd nu se vede nimica în jur, corabia eșuează pe plaja unei insule clemente¹⁶. Și mai sînt și locurile blestemate ale mării: Stîncile Înalte, de care n-a scăpat decît Argo¹⁷, piscul mereu înnorat și inaccesibil unde, în peșteră, pîndește Scila cu șase capete lacome, aducătoare de moarte, Caribda, care de trei ori pe zi soarbe apele, pînă se vede nisipul, și de trei ori le aruncă afară, cu abur de spumă, clocot și vacarm asurzitor¹⁸. Sînt deci multe spaime pe ape și de aceea adesea, în vînturi, se aud vaiete omenești¹⁹. Sînt mulți cei care pier între atîtea primejdii, bînd apa sărată, pradă peștilor, iar oasele lor albesc pe țărături, aduse de valuri²⁰. Alții, puțini, se salvează, plutind pe sfărîmăturile

¹ II 406—408, cf. Ω 80—82, μ 251—255.

² χ 384—388.

³ Δ 275—279.

⁴ O 362—364.

⁵ ε 100.

⁶ μ 405—406.

⁷ A 479—483, β 420—421, 429—431, γ 176—183, δ 360—362, 519—520, ε 166—167, 175—176, 268—269, η 266, μ 148—149, 167, λ 6—11, ν 81—85, 88, ο 33—34, 292—294, 297, 474—476.

⁸ δ 516, κ 48.

⁹ ι 80—81.

¹⁰ γ 321.

¹¹ υ 65.

¹² μ 284—287, 312—315.

¹³ O 381—383, 624—628, γ 286—290, ι 67—71, μ 312—315, μ 405—414, ξ 303—305, ω 109—110.

¹⁴ ε 132, μ 415—416, ξ 305.

¹⁵ γ 292—299, δ 501, ι 285, κ 131.

¹⁶ ι 147—148.

¹⁷ μ 59—72, ψ 327.

¹⁸ μ 73—126, 201—261, 426—446.

¹⁹ δ 16, ε 420, η 273, κ 48.

²⁰ Φ 59, α 162, γ 91, ε 221, κ 51, μ 66, 350, 419, ξ 135, 309, τ 274, 277, ω 291.

navelor, înotînd către pămînturi unde adesea au greu de luptat pînă să poată pune piciorul pe uscat, căci nu întotdeauna țărîmul e primitiv și poți muri strivit de stînci ori tras înapoi de valuri sau de furtună. Și cînd ieși, zdrobit și jupuit, plin de apa amară a mării, săruți pămîntul și, istovit, nu mai vrei decît adăpost pentru somn¹. Iar mai tîrziu, pe pămîntul acesta greu redobîndit, ale cărui focuri, aprinse sus, în munți, prin stîne singuraticice, le-ai văzut de departe, tîrit de vînturi în largul furtunos, pămîntul pe care, cînd te părăsise speranța, l-ai întrezărit, cu munții săi umbroși, din înălțimea unui val, bucurîndu-te ca de întoarcerea din pragurile morții a părintelui drag², pe pămîntul acesta îți amintești de mare ca de un loc de grele pătîmiri din care ai ieșit, luptînd, biruitor³.

ΜΟΡΕ Υ ΓΟΜΕΡΑ

РЕЗЮМЕ

В настоящей работе представлена в совокупном изложении группировка всех гомеровских определений моря, ясно выраженных или дающихся с дополнительными объяснениями. Последовательно исследованы названия моря, эпитеты, морские пейзажи (морской простор и берега) с присутствием и без присутствия людей. Работа ставит своей целью доказать простым объединением материала великую лирическую и реалистическую силу гомеровских эпитетов и пейзажей и способствовать, с помощью общей картины, литературному толкованию поэмы.

LA MER CHEZ HOMÈRE

RÉSUMÉ

Dans ce travail on groupe dans un exposé d'ensemble toutes les données homériques, explicites ou implicites, concernant la mer. On y étudie successivement noms, épithètes et paysages marins (le large de la mer et son littoral) avec ou sans la présence de l'homme. L'article veut démontrer, par la simple présentation des matériaux, la grande force lyrique et en même temps réaliste des épithètes et paysages homériques. L'exégèse littéraire des poèmes homériques y gagne aussi, grâce à la présentation d'une image synthétique.

¹ Ψ 235, ε 278—281, 370—493, η 267—289, ι 323, ξ 310—315.

² Τ 378, ε 278—281, 411, 393.

³ Ω 8, α 4, β 370, ε 224, 301, 377, φ 183, χ 458, μ 27, 259; ν 419, ρ 285.